

*Василевський Р.М.  
ст. гр. ПДЕБм – 11  
Тернопільський національний економічний університет*

*Каранетян О.М.  
к.е.н., доцент  
кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань  
Тернопільський національний економічний університет*

## **ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ ТА АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Поняття тероризм і терорист з'явилися порівняно недавно. У доповненні до Словника Французької академії 1798 року тероризм визначається як *systeme, regime de la terreur*. Відповідно до одного із французьких словників, опублікованих на два роки раніше, якобінці часто вживали це поняття усно і письмово щодо себе – і завжди у позитивному значенні. Однак пізніше слово терорист стало носити вже образливий зміст, перетворившись на синонім злочинця. Незабаром воно досягло берегів Британії. Досить згадати знамениті слова Едмунда Берка, написані ним в 1795 році, де він згадував тисячі псів пекла, званих терористами, яких нацькували на французів. Слово тероризм на той час застосовували до періоду Французької революції між березнем 1793 і липнем 1794 року і означало правління жаху. Згодом термін отримав більш розширене тлумачення і став означати всяку систему правління, засновану на відчутті страху. Пізніше, слово тероризм – як, до речі, і партизанська війна, вживалося настільки широко і означало стільки різних відтінків насильства, що зовсім втратило будь-який конкретний зміст. Досить часто в періодичній літературі зустрічаються підходи, що ґрунтуються на відмові від вивчення політичного тероризму як особливого явища на тій підставі, що упродовж історичного розвитку в результаті злочинів з боку влади загинуло набагато більше людей, ніж від рук терористів [1].

Систематичні терористичні акції починаються в другій половині ХІХ століття. З самого початку це течія розділилася на кілька цілком виразних напрямків. Так, в Росії революціонери вели боротьбу проти самодержавства в 1878-1881 роках, так само як і на самому початку ХХ століття. Радикальні

націоналістичні угруповання: вірмени, ірландці, македонці, серби користувалися терористичними методами в боротьбі за національну автономію чи незалежність. Пізніше, в 90-і роках минулого століття, анархісти провели пропаганду у Франції, Італії, Іспанії і Сполучених Штатах. Окремі політичні вбивства в Італії і Франції викликали великий суспільний резонанс, хоча і не були частиною загальної стратегії. Щодо тероризму в Іспанії та Сполучених Штатах, то він мав свою специфіку, оскільки користувався підтримкою певних груп населення. Так, в Сполучених Штатах ідеї тероризму брали на озброєння представники робітничого руху – Моллі Магуайрес, а згодом і профспілка шахтарів. В Іспанії тероризм був зброєю як селянських, так і робочих рухів. При всіх відмінностях в деталях і політичній конкретиці, у цих виступів було щось спільне: вони були пов'язані з ростом демократії, з одного боку, і націоналізму – з іншого. З поширенням ідей освіти і зростанням націоналізму соціальні умови, які раніше не викликали протесту, стали здаватися жахливими. Терористичні угруповання могли здобути перемогу тільки над таким урядом, який відкидав терористичні методи.

Друга хвиля терору пов'язана з діяльністю есерів. Есери організували три великих вбивства в 1903 році і два в 1904-м, а в 1905 році число вбивств зросло до п'ятдесяти чотирьох. У 1906 році їх було скоєно вісімдесят дві і в 1907-м сімдесят три. Після цього хвиля терору пішла на спад: три вбивства в 1908-м, два в 1909-му і одне в 1910-м. [2].

В останнє десятиліття XIX і перше XX століття було скоєно чимало замахів на життя провідних політиків Європи і Америки. Так, були вбиті американські президенти Маккінлі і Гарфілд, зроблено кілька невдалих замахів на Бісмарка і німецького кайзера. У 1894 році вбили президента Франції Карно, а в 1897-м прем'єр-міністра Іспанії Антоніо Кановаса. У 1898 році була вбита австро-угорська імператриця Єлизабет, а в 1900-му король Італії Умберто. Але хоча в багатьох випадках убивцями були анархісти, найчастіше вони діяли за власним бажанням, не поставивши соратників до відома про свої плани.

До першої світової війни тероризм розглядався виключно як ознака лівизни, хоча його індивідуалістичний характер часом погано вписувався в

загальний шаблон. Але ні ірландські і македонські борці за незалежність, ні вірменські терористи не мали ніякого відношення до анархізму чи соціалізму.

Після першої світової війни терористичні організації знаходили підтримку насамперед у правих і сепаратично налаштованих груп, як, наприклад, хорватські усташі, які одержували допомогу від фашистської Італії та Угорщини. Хорвати вимагали незалежності і були готові приймати допомогу від кого завгодно. Як і у ірландців, їх боротьба тривала і після другої світової війни. У 20-ті роки систематичний тероризм культивувався на периферії нових і численних фашистських рухів, а також серед їхніх попередників, і особливо серед членів румунської Залізної гвардії. Але в цілому активність бойовиків залишалася в досить вузьких рамках. Настав час масових політичних партій, як правого, так і лівого спрямування, і анархізм переріс у стадію індивідуального терору. Звичайно, і в ті роки траплялися гучні політичні вбивства Рози Люксембург і Карла Лібкнехта в 1919-му, Ратенау в 1922-м, югославського царя Олександра і французького прем'єра Барту в 1934-му. Оскільки останній інцидент носив міжнародний характер і в ньому було замішано чотири уряди, Ліга Націй визнала за необхідне втрутитися. Було винесено ряд резолюцій і засновано кілька комісій з метою боротьби з проявами міжнародного тероризму. Три десятиліття потому зі схожою ситуацією зіткнулася і Організація Об'єднаних Націй.

Основними причинами звернення до терористичної діяльності є:

1. Причини психопатологічного характеру. Дослідниками зроблені висновки, що серед терористів переважають люди з психічними відхиленнями.
2. Мотиви самоствердження, додання своєї діяльності особливої значущості, подолання відчуження, стандартизації.
3. Корисливі мотиви, які можуть витіснити ідейні або переплітатися з ними. Крім того, кого-то просто наймають для здійснення терористичних актів.
4. Тероризм найчастіше є результатом абсолютного переконання у володінні вищою, остаточною «істини», унікальним рецептом «порятунку» свого народу, групи або навіть усього людства.

5. Тероризм і міжнародний тероризм як злочини і злочинні явища, як частина організованої злочинності, загрожують стати в ХХІ столітті серйозними перешкодами на шляху вирішення національних, регіональних і світових проблем. Дослідження показало, що контроль над тероризмом – це наукове і офіційне розуміння даних діянь, визначення сил та обставин, що породжують їх, а також прийняття політичних, правових та інших заходів щодо попередження та припинення терористичної діяльності.

### **Список літератури:**

1. Антипенко В. Теории мирового развития и антитеррористическое право. / В. Антипенко // Логика сопрягаемости. – К., 2007. – 440 с.
2. Globalization, democracy and terrorism / Eric Hobsbawm. – London: Little Brown, 2007. – 184 pp.